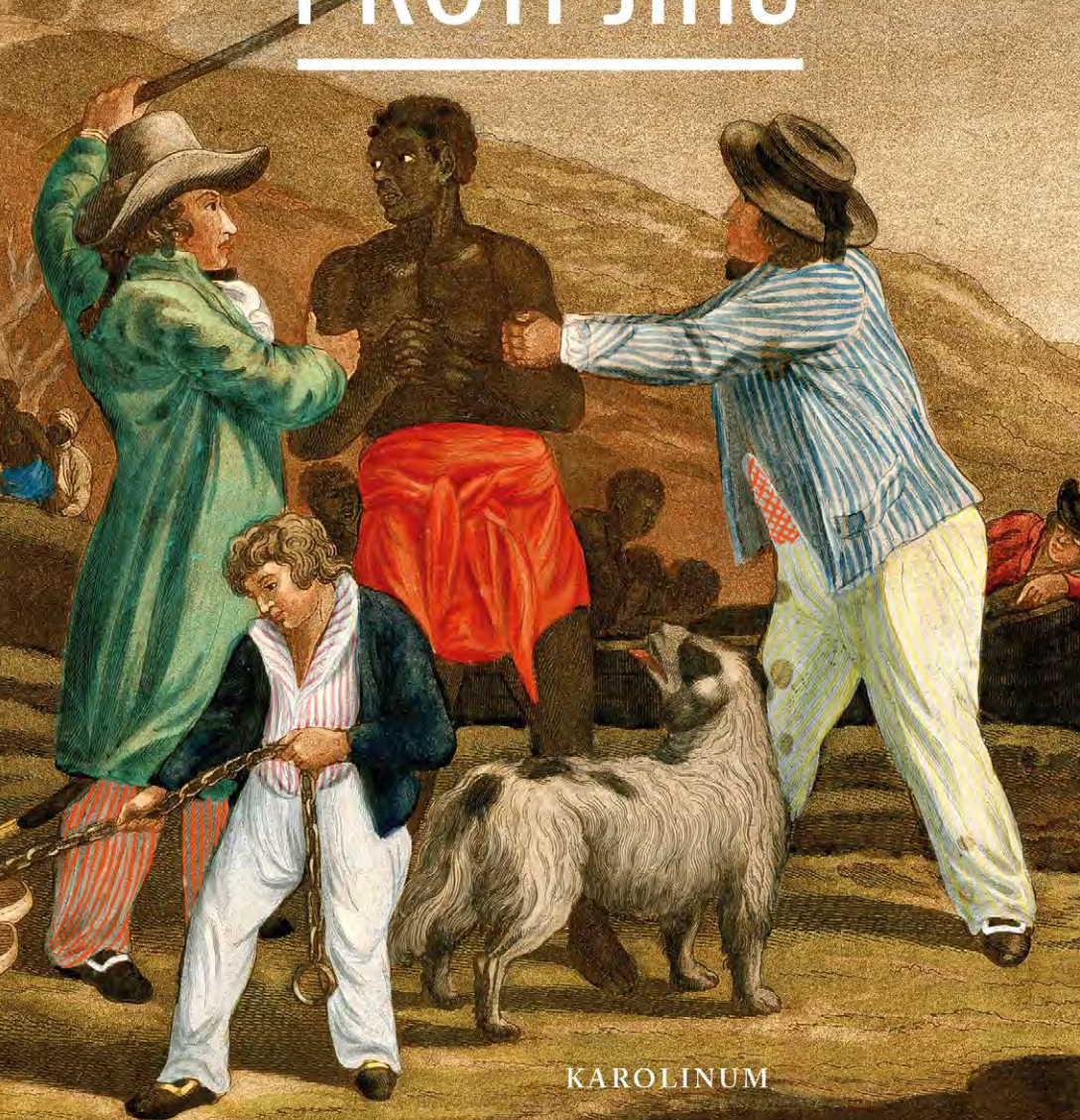

Josef Opatrný

VÁLKA SEVERU PROTI JIHU

KAROLINUM

Válka Severu proti Jihu

Josef Opatrný

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Redakce Kamila Veselá
Grafická úprava Zdeněk Ziegler
Mapy Jaroslav Synek
Sazba DTP Nakladatelství Karolinum
Vydání třetí, upravené

© Univerzita Karlova, 2017

© Josef Opatrný, 2017

Tato kniha vznikla na Univerzitě Karlově
v rámci programu PROGRES Q09: Historie –
Klíč k pochopení globalizovaného světa.

ISBN 978-80-246-3555-2

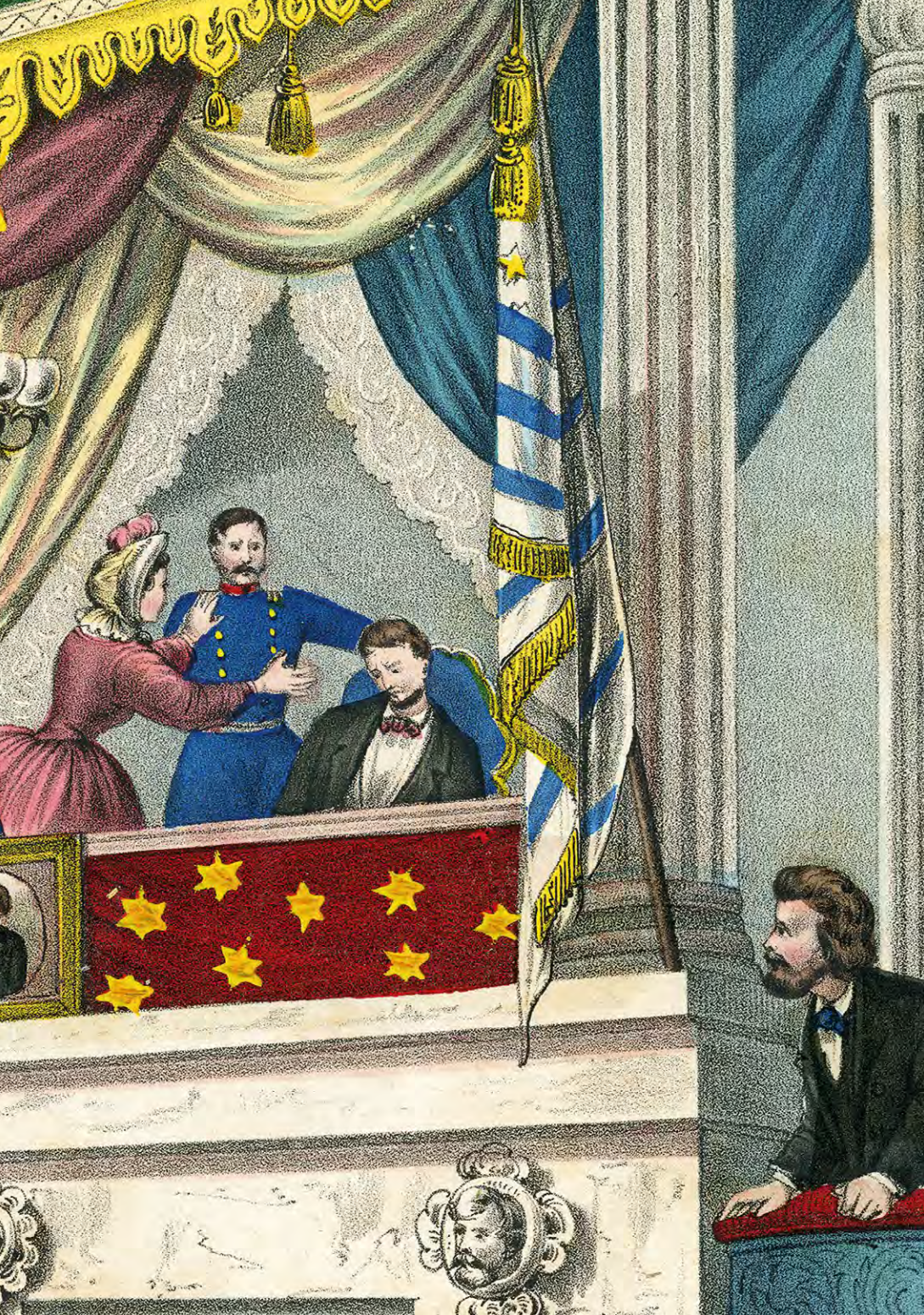
ISBN 978-80-246-3569-9 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2018

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Milovaným vnoučatům Lízince a Richardovi

Obsah

Úvodem	/11
Poznámka ke třetímu doplněnému a pozměněnému vydání	/13
Prolog	/19
Na cestě k občanské válce	/25
Virginie versus John Brown	/52
Rozdělený dům	/80
Dunění bubnů	/105
Iluze a nerozhodnost	/135
Monitor a Merrimac	/171
Homestead Act a zrušení otroctví	/215
Gettysburg	/238
Na cestě k vítězství	/269
... a k porážce	/289
Volby roku 1864	/310
Appomattox	/327
Rekonstrukce – plány a skutečnost	/347
Stručná chronologie občanské války a rekonstrukce	/367
Bibliografická poznámka	/370
Summary	/375
Zdroje vyobrazení	/378
Seznam map	/382

Úvodem

Tato kniha není pouze historií občanské války ve Spojených státech. Milovníci vojenské historie vyčítají jejímu autorovi, že věnoval operacím armád Unie a Konfederace menší pozornost než politickému a ekonomickému kontextu, v němž probíhaly. Musím jim v tom dát za pravdu. Důraz je skutečně kladen na některé „nevojenské“ stránky krvavého konfliktu, který před více než sto lety poutal pozornost nejen americké, ale i světové veřejnosti. Konfliktu, jehož výsledek vytvořil podmínky pro přeměnu sice bohatého, politicky však málo významného státu v jednu z největších světových mocností. Tak jako za každé občanské války docházelo přitom i za války Severu proti Jihu, jak je u nás díky inovativně přeloženému titulu díla Margaret Mitchellové¹ tato válka nejčastěji nazývána, k věcem, na něž by vítězové i poražení rádi zapomněli. Na druhé straně se však stala celá řada událostí z let 1861–1865 součástí americké tradice, k níž se hlásí Američané dodnes, aniž by toto konstatování znamenalo, že na ně nazírají ze stejného úhlu a mají na ně stejný názor. Americkou občanskou válku samozřejmě stále zkoumají vojenští historikové. Pro ně byla významná z hlediska zavádění nových zbraní, například pancéřované lodi či masivního využití moderních komunikačních prostředků, ať to už byla železnice, nebo telegraf.² A protože tvář války byla tak různorodá, lze sledovat v práci daného rozsahu blíže jen některé momenty včetně oněch svrchu zmiňovaných širších souvislostí. S nadějí, že pomohou čtenáři vytvořit odpovídající obraz

1) Margaret Mitchellová (1900–1949), americká autorka jediného románu *Gone with the Wind* (1936, *Odváto větrem*), česky vyšlo poprvé roku 1938 s názvem *Jih proti Severu*. Kniha bývá považovaná za neúspěšnější americký román 20. století. Získala Pulitzerovu cenu, byla vydána asi v osmi milionech výtisků ve více než 40 zemích světa, přeložena do 30 různých jazyků a několikrát zfilmována.

2) K roli americké občanské války v modernizačním procesu válečnictví vůbec srov. Edward HAGERMAN, *The American Civil War and the Origins of Modern Warfare*, Bloomington 1988.

o době a lidech, kteří byli protagonisty i bezejmennými hrdiny událostí. Význam války přitom mimo veškerou pochybnost přesáhl hranice Spojených států a zařadil ji mezi důležité milníky světových dějin.

Poznámka ke třetímu, doplněnému a pozměněnému vydání

Když jsme v polovině 80. let diskutovali v nakladatelství Mladá fronta o možnosti vydat v dodnes kladně hodnocené edici Archiv práci o americké občanské válce, nikdo z nás, redaktoři Petr Křivský a Vladimíra Křížanová, jejíž památku musím tímto připomenout, či vedoucí řady Jan Halada, nepředpokládal, že v roce 1998 vyjde druhé vydání titulu a myslet na třetí vydání v roce 2017 bylo za hranicí fantazie. Hlavní předmět sporů, či spíše přátelských diskusí, představoval problém proporcí pasáží věnovaných bitvám a válečnému dění vůbec a těch částí publikace, kde čtenář získá přehled o širším kontextu událostí. Vzhledem k tomu, že v Československu v té době existovalo jen minimum titulů k americkým dějinám, přičemž musím s politováním konstatovat, že se v tomto ohledu dnes změnila situace v oblasti kvalitních prací jen velmi málo, dohodli jsme se nakonec na variantě zdůrazňující širší pohled a ohlas prvního vydání ukázal správnost této volby. *Válka Severu proti Jihu* z pultů brzy zmizela, čímž se zájem o tuto problematiku u české veřejnosti nevyčerpал. Dosvědčovalo to rozhodnutí nakladatelství Libri vydat na konci 90. let druhé vydání, jež se od vydání prvního lišilo ve dvou směrech. Zcela přepracována byla poslední kapitola věnovaná problematice rekonstrukce, původně koncipovaná jako stručný epilog. Jí získal čtenář přesnější představu o letech, která měla v řadě ohledů pro další vývoj Spojených států stejně velký význam jako výsledek války za sjednocení Unie. Druhá změna byla pak v obrazové příloze, jíž tvořily zejména reprodukce ocelorytin a xylografií z druhé poloviny minulého století. Ocelorytiny, zobrazující některá místa v práci zmiňovaná, pocházely z velké části ze známé publikace *Mayer's Universum*. Xylografie pak byly výběrem z ilustrací ke knize Josefa Čermáka *Dějiny občanské války s připojením zkušeností českých vojáků* (1889). Menší část ilustrací představovaly reprodukce dobových fotografií, jež jsme zařadili jako jistý symbol. Byla to totiž právě americká občanská válka, již jako první ozbrojený konflikt důkladně zdokumentovali fotografové obou bojujících stran. Podstatného rozšíření doznala

z pochopitelných důvodů bibliografická poznámka, kde se objevily některé tehdy nové tituly, z nichž jsem výslovně upozorňoval na vynikající, dnes už klasickou práci Jamese M. McPhersona *Battle Cry of Freedom*,³ jejíž autor pak ve studiu problematiky občanské války dál pokračoval a vydal další autoritativní publikace.⁴

Změn v jiných částech textu bylo jen minimálně, pouze tam, kde mě kolegové či čtenáři, jimž jsem za jejich připomínky dodnes vděčen, upozornili na několik faktických chyb, nedokonale provedenou korekturu či nepřesné, více výkladů připouštějící formulace. Nově byla také připojena stručná chronologie občanské války a poznámky. Ty zejména charakterizují jednotlivé postavy (včetně jejich životopisných dat) a vysvětlují historické termíny či některé další, méně frekventované či známé pojmy.

Téměř dvacet let po druhém vydání publikace mne překvapilo Nakladatelství Karolinum, s nímž spolupracujeme desítky let při vydávání našich prací věnovaných problematice hispánského světa, ať je to Španělsko, či Latinská Amerika,⁵ nabídkou vydat *Válku Severu proti Jihu* potřetí. Nabídkou o to lichotivější, že sice trvá česká vydavatelská bída, co se týče kvalitních prací k dějinám Spojených států, díky jakémusi příznivému řízení osudu však neplatí tento povzdech pro knihy věnované občanské válce v USA. Hned na počátku 90. let shrnul Vladimír Dolínek v článku v *Historii a vojenství*⁶ výsledky své průkopnické práce, již představil v roce 1971 jenom v podobě nepublikované disertace, připuštěné k obhajobě až dvacet let po napsání!⁷ Už před polovinou 90. let vyšla kolektivní publikace vydaná pod

3) James M. McPHERSON, *The Battle Cry of Freedom: The Civil War Era*, New York 1988.

4) Srov. James M. McPHERSON, *Drawn With the Sword: Reflections on the America Civil War*, New York 1995; týž, *What They Fought For, 1861–1865*, New York 1995; týž, *Ordeal by Fire: The Civil War and Reconstruction*, New York 2001.

5) Srov. zde texty ke stále sledovanému působení jezuitů České provincie Tovaryšstva Ježíšova v Americe, vztahům České republiky a státních celků, které její existenci předcházely, k zemím Latinské Ameriky, české emigraci v těchto státech nebo některé tituly k problémům, jež jsou předmětem studia Střediska ibero-amerických studií a jeho pracovníků už dlouhou dobu. Např. Josef OPATRŇÝ, *José Antonio Saco y la búsqueda de la identidad cubana* (= *Ibero-Americana Pragensia*, Suppl. 24), Praha 2009; nebo Josef OPATRŇÝ, Michal ZOUŘEK, Lucía MAJLÁTOVÁ, Matyáš PELANT, *Las relaciones entre Checoslovaquia y América Latina 1945–1989 en los archivos de la República checa* (= *Ibero-Americana Pragensia*, Supplementum 38), Praha, 2015.

6) Vladimír DOLÍNEK, Účast Čechů v americké občanské válce, *Historie a vojenství*, 1991, č. 4, s. 3–17.

7) Vladimír DOLÍNEK, *Účast Čechů v americké občanské válce*, kandidátská disertační práce, Praha 1971.

jménem Leonida Křížka, zaměřená především na vojenské události a otázky konfliktu,⁸ a o několik let později se začal problematikou války zabývat Jiří Hutečka. Už jako oponent Hutečkovy diplomové práce jsem s potěšením konstatoval nejen jeho nadšení a zápal, ale seriózní přístup k tématu a nepochybnou inteligenci, tedy záruky úspěšné práce historika.⁹ Hutečka pak své kvality potvrdil doktorskou disertací, časopiseckými články¹⁰ a nakonec znamenitým rozsáhlým knižním titulem *Země krví zbrocená. Americká občanská válka 1861–1865*.¹¹ Tak jako ve svých dalších textech se zde soustředil zcela plánovitě na vojenskou stránku konfliktu, je konec konců historikem vojenství, aniž by zůstal u tradičních postupů vojenských dějin, „zabývajících se v lepším případě detailním průběhem bojových operací a v horším případě faktograficky obsesivním popisem všeho možného – od organizace a administrativu přes pevnosti, zbraně až po uniformy“,¹² a prezentuje svoji knihu jako „pokus o ‚inovativní‘ přístup k dějinám vojenství“.¹³ Výslovně přitom konstatuje: „Rozhodnutí soustředit se primárně na vojenské aspekty konfliktu zároveň této práci umožňuje vymezit se vůči svému předchůdci, dílu Josefa Opatrného, které se z rozhodnutí autora zaměřuje především na politickou stránku věci a válku jako takovou poněkud odsouvá do pozadí. Oba texty, každý nahlížející daný problém z jiného úhlu a zcela jinými metodami, se tak mohou svým způsobem zdárně doplňovat.“¹⁴

Jen o málo později než Hutečku přitáhla občanská válka pozornost dalšího mladého historika Marka Vlhy. Ten dospěl k občanské válce přes studium české emigrace v USA v 19. století a kromě fundamentálního spisu *Mezi starou vlastí a Amerikou*¹⁵ tak mohl vydat pečlivou edici dopisů čtyř z českých účastníků americké občanské války – *Dopisy z války severu proti jihu*,¹⁶ ještě předtím ale také článek o amerických ženách válečného

8) Leonid KRÍŽEK a kol., *Americká občanská válka*, Praha 1994.

9) Hutečka ji později proměnil v přínosný knižní titul: Jiří HUTEČKA, *Generál a jeho historikové. Robert E. Lee a americká historiografie*, Olomouc 2005.

10) Jiří HUTEČKA, Psychologie porážky: Robert E. Lee a Pickettova zteč, *Historie a vojenství*, 2005, č. 2, s. 313–336.

11) Jiří HUTEČKA, *Země krví zbrocená. Americká občanská válka 1861–1865*, Praha 2008.

12) Tamtéž, s. 9.

13) Tamtéž.

14) Tamtéž.

15) Marek VLHA, *Mezi starou vlastí a Amerikou*, Brno 2015.

16) Marek VLHA, *Dopisy z války severu proti jihu*, Brno 2010.

pětiletí.¹⁷ Nakonec vyšla možná trochu neústrojně v edici „polozapomenu-
tých válek“ nakladatelství Epoque další práce českého autora Ivana Brože,
Hvězdy proti hvězdám (Americká občanská válka 1861–1865).¹⁸ Neústrojně
proto, že občanská válka ve Spojených státech skutečně k polozapomenu-
tým válkám nepatří, nezůstává totiž jen předmětem intenzivního zájmu
amerických historiků a amerikanistů z jiných zemí, ale je právě ve svém
širším kontextu stále součástí politického diskurzu Spojených států. Ob-
jevily se také překlady, např. text *1400 dní. Válka Severu proti Jihu den po
dni*.¹⁹ Problematicke těsně spjaté s občanskou válkou pak věnuje pozornost
Markéta Křížová v práci o otrokářství v Americe.²⁰

Proč je ovšem americká občanská válka tak přitažlivá pro české autory
a vydavatele při jejich nezájmu o americké dějiny jako celek, zůstává otáz-
kou. Roli tu může hrát samozřejmě zmiňovaný román Margaret Mitchello-
vé a jeho filmové adaptace či parafráze dojmaví osudovým příběhem Scar-
lett O’Harové a Rheta Butlera generace čtenářek, ale možná také existence
CACWA – Czech American Civil War Asociacion, sdružení obdivuhod-
ných nadšenců, kteří v roce 1990, resp. 1993, kdy proměnili československý
spolek ve spolek český, institucionalizovali svůj zájem o vojenskou historii
do podoby společenství pořadajícího schůzky, výcviková setkání, soutěže,
rekonstrukce bitev a zájezdy na obdobné mezinárodní akce v Evropě i za
mořem. Někteří dělí svůj zájem o americkou občanskou válku s interesem
o války napoleonské či válku sedmiletou, jiní zůstávají jen u konfliktu z let
1861–1865. Pořizují si dobové uniformy, výzbroj i výstroj, píší do svého
občasníku *CACWA Tribune*,²¹ pečlivě studují příslušnou literaturu a sledují

17) Marek VLHA, Ženy ve víru americké občanské války, *Historický obzor. Časopis pro výuku dějepisu a popularizaci historie*, roč. 19, č. 3/4, 2008, s. 66–81.

18) Ivan Brož, *Hvězdy proti hvězdám (Americká občanská válka 1861–1865)*, Praha 2009.

19) Chris BISHOP, Ian DURY, *1400 dní. Válka Severu proti Jihu den po dni*, Brno 1998.

20) Markéta KŘÍŽOVÁ, *Otroctví v Novém světě od 15. do 19. století*, Praha 2013.

21) Viz např. Karel ŘEZNIČEK, Dvacátý šestý pěší pluk dobrovolníků ze státu Wisconsin (1862–1865), *CACWA Times*, zvláštní číslo 1999?. V tomto případě se autorovi i čtenáři omlouvám, nejsem schopen titul ve své knihovně přes veškerou snahu najít, zřejmě jsem ho jako obvykle někomu půjčil, a v literatuře se objevují různá data vydání. Obrátil jsem se tedy na vzácného přítele Karla Řezníčka, jako už tolikrát v případě, kdy si nejsem v záležitostech americké občanské války ničím jist, a dočkal se obratem odpovědi dlouhým mailem, v němž mi s politováním sdělil, že příslušný skript také marně hledá a rokem vydání si také jistý není. Pak jsme si mailovali dále a nakonec napsal: „Už jsem si na 99 % jist, že ten 26th Wisconsin (!) jsem vydal roku 1999 – maximálně koncem roku předchozího, ale to jsem na 99 % vydal tu

webovou stránku asociace. Nelitují peněz na cesty po bojištích americké občanské války, jež absolvují, alespoň částečně, v příslušných stejnokrojích či přinejmenším s patřičnými pokrývkami hlavy. Jejich vědomosti jsou ohromující, znají bezpečně nejen jména vojáků a důstojníků jednotek Unie i Konfederace, standardizovanou výzbroj a výstroj oddílů unionistů i konfederovaných, ale i osobní zbraně důstojníků či nestandardní doplňky uniforem, jež si Custer nebo Crook pořizovali za vlastní prostředky ve snaze získat skutečně nejlepší nástroje zabíjení na trhu a trochu ozvláštnit jednotvárnou stejnokrojovou modř či šed. Kdyby pak na počátku 60. let 19. století už existovalo moderní číslování vojenských bot, určitě by ho ti největší nadšenci pečlivě registrovali pro každého jednotlivého pěšáka, kavaleristu, zákopníka či dělostřelce. Jsou vděčnými a náročnými čtenáři všeho, co o občanské válce vyjde, a proto se domnívám, že tvoří spolu se svými rodinnými příslušníky a přáteli nemalou část čtenářské obce výše zmiňovaných publikací. Léta je dávám za příklad pilného studia i uslechtilé záliby posluchačům anglistiky, kteří se mýlí v názoru, že ke kvalitnímu překladu či tlumočení není třeba znát ani historii, ani kulturu příslušné jazykové oblasti. Pokud pak Ahmad, Flegma či Yankee pošlou fotografie ze svých posledních manévřů či setkání nebo snímky dokumentující růst rodin a poslední číslo *CACWA Tribune*, prohlédnu a přečtu je přirozeně stejně důkladně jako odbornou literaturu k dějinám hispánského světa, který představuje hlavní oblast mého profesního zájmu. Pokud je pak dokonce přinesou po skončení pracovní doby svých občanských zaměstnání tesařů, zámečníků, instalatérů či zeměměřičů do mojí kanceláře, trávíme nad nimi hodiny, oni se zaslouženou pýchou, já potom v obdivu a s trochou závidí, ne že bych jim přitom tu nádheru pochopitelně nepřál. Samozřejmě za ta léta vím, že obě předchozí vydání *Války Severu proti Jihu* obsahovala pro specialisty z *CACWA* málo informací o rážích zbraní, jejich výrobních řadách, tabulkových i skutečných stavech jednotlivých setnin, regimentů a celých sborů bojujících u Gettysburgu či Shilohu nebo výzbroji říčních monitorů unionistů. Musím je ke své lítosti zklamat i ve třetím vydání. Doznalo sice jistého přepracování, pochopitelně rozšíření bibliografické poznámky o nové tituly, ilustrace jsme doplnili o půvabné ocelorytina a dře-

Mississippi a speciál měl být jeden ročně, ten o válce v Jižní Karolíně pak už nevyšel – stěžejní článek o Konfederacím městu hrdinovi byl pak v normálním NEWS, asi úplně posledním.“ (Archiv autora).

voryty z dobových publikací *Picturesque America*²² a *The American Conflict: A History of the Great Rebellion in the United States of America, 1861–1865*,²³ základní linie se však nezměnila. Válka zůstala i zde hlavně součástí proměny americké společnosti počátku druhé poloviny 19. století, na níž se přirozeně podstatnou měrou podílela. Potřeba válečných let zrodila řadu vynálezů, otevřela americkým ženám cestu do profesí vyhrazených do té doby výlučně nebo téměř výlučně mužům, zahájila, zejména díky zákonu o domovinách, přijatému právě ve válečných letech, období nebývalé populační expanze i masivního ekonomického růstu se spekuláčními skandály, korupcí a nakonec i s krizemi, v této dimenzi v historii Spojených států bez precedentu. Pomohla vytvořit společnost, která se pak na víc než půl století stala snem pro miliony přistěhovalců z jiných částí světa. Tyto skutečnosti jsou pro mne v této práci důležitější než způsob umístění důstojnických distinkcí nebo počet nábojů v sumce unionistického či konfедераčního pěšáka, přičemž však ani v nejmenším nezpochybňuji důležitost těchto maličkostí a hlavně zajímavost pro čtenáře milujícího detail či historika každodenního života. Naopak, tyto drobnosti prozrazující podle mého názoru o historii člověka možná víc než často spekulativní studie megatrendů a zákonitostí vývoje lidské společnosti a mají pro mne stejnou přitažlivost jako pro členy CACWA. Jim, přátelům z tohoto ctihodného sdružení, pro jejichž ochotu obětovat své zálibě nejen spoustu času a peněz i fantastické znalosti mám jen slova obdivu a uznání, se tedy omlouvám a doufám, že alespoň ostatní čtenáři najdou v knize jim dosud neznámé informace o jednom důležitém momentu dějin atlantického světa. Pokud by je potom ono období uchvátilo při čtení *Války Severu proti Jihu* natolik, aby hledali další poučení u odborníků z CACWA a stali se nakonec jejími členy, snad by mi odpustili moje pojetí této publikace i výše jmenovaní členové, či bývalí členové, této úctyhodné společnosti. Vám pak, pánové, i tady moje poklona.

Ve Skryjích, listopad 2016

Josef Opatrný

22) *Picturesque America; or the land we live in. A delineation by pen and pencil of the mountains, rivers, lakes, forests, water-falls, shores, cañones, valleys, cities and other picturesque features of our country, II*, New York 1874.

23) Horace GREELEY, *The American Conflict: A History of the Great Rebellion in the United States of America, 1861–1865*, I–II, New York 1865–67.

Prolog

14. dubna 1865. Čtyřletá válka amerického Severu a Jihu je zřejmě u konce. Generál Robert E. Lee²⁴ se před necelým týdnem vzdal svému šťastnějšímu protivníkovi Ulyssesu S. Grantovi²⁵ a jen největší pesimisté Severu a optimisté Jihu uvažují o možnosti pokračování bojů. Stále ještě nejsou k dispozici zprávy o dvou menších armádách – bude snad klást Johnston²⁶ odpor generálu Shermanovi²⁷? Nebo spíš uzná marnost dalšího odporu a vezme si příklad z postupu vrchního velitele armády Konfederace?²⁸

Realisticky uvažující vojenští odborníci i politikové na obou stranách sázejí jednoznačně na druhou variantu. Stejně se dívají na výsledek střetnutí i občané obou částí zneprátené Unie.²⁹ Grant opustil svoji vítěznou armádu. Přijel nakrátko do Washingtonu a je všude nadšeně vítán jako vítěz.

24) Robert Edward Lee (1807–1870), americký politik a generál. Na začátku občanské války odešel jako Virgíňan vzdor svému chladnému vztahu k otrokářství na Jih a vstoupil do armády Konfederovaných států amerických, kde pak zastával nejvyšší funkce. Na jaře 1862 stál v čele velení severovirgínských armád, od února 1865 byl vrchním velitelem konfедераčních ozbrojených sil. Dne 9. 4. 1865 kapituloval u Appomattox Court House před vojsky Unie, čímž byla válka rozhodnuta. Lee byl posléze amnestován, zbytek života strávil jako ředitel vojenské školy v Lexingtonu.

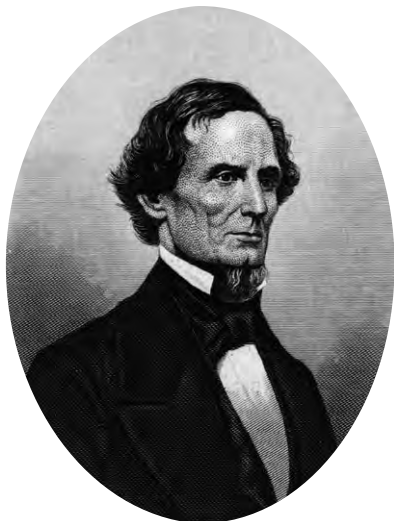
25) Ulysses Simpson Grant (1822–1885), americký voják a politik, republikánský prezident USA v letech 1869–77. Zasloužil se o vítězství Severu v občanské válce, od roku 1863 vrchní velitel unionistické armády, od 1866 armádní generál. Pro jeho neústupnost vůči nepříteli za občanské války se mu dostalo přezdívky „bezpodmínečný Grant“. Méně úspěšné už bylo jeho prezidentské působení spojované v druhém volebním období i s korupčními skandály.

26) Joseph Eggleston Johnston (1807–1891), americký generál konfедераční armády.

27) William Tecumseh Sherman (1820–1891), americký generál. V občanské válce bojoval po boku generála Granta na straně Unie a patřil k nejschopnějším velitelům. V letech 1869–84 byl vrchním velitelem armády USA.

28) Konfederace, zkrácený název pro Konfederované státy americké (Confederate State of America), spolek jižních otrokářských států v občanské válce v USA v letech 1861–65. Patřily k ní postupně následující státy: Jižní Karolína, Mississippi, Florida, Alabama, Georgiá, Louisiana, Arkansas, Texas, Virginie, Severní Karolína a Tennessee.

29) Unie (Union), zkrácený název pro Spojené státy americké. V době občanské války v USA v letech 1861–65 po odtržení 11 států synonymum pro Sever.

Jefferson Davis

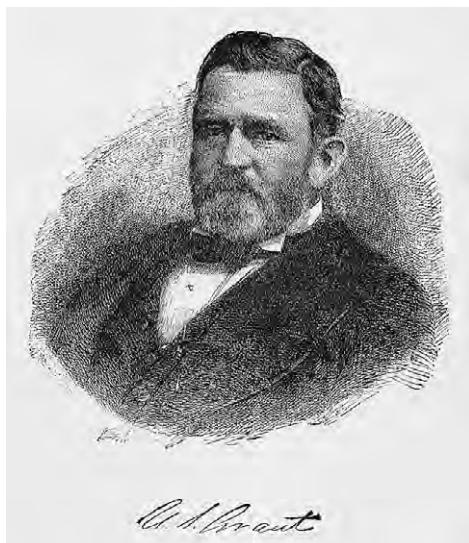
Abraham Lincoln

Má se spolu s Lincolnem³⁰ zúčastnit představení veselohry *Náš americký bratranec* v jednom z washingtonských divadel. Oba si chtějí aspoň na chvíli odpočinout od napětí, trvajících vlastně celé čtyři roky, a zapomenout na složitou budoucnost. Válka sice končí, ale politiky i prosté obyvatele Unie čeká těžká práce. Hospodářství na Jihu je rozvrácené, Sever se bude muset přeorientovat z válečné výroby na mírový život. Nikomu není zcela jasné, jak bude vypadat poválečné uspořádání země. Stanou se severané pány Jihu? Změní se jižní státy Unie v území ovládané bývalými otroky? Dostanou černoši skutečně všechna občanská práva a budou mít možnost uplatnit se ve společenském, politickém i hospodářském životě?

Není žádným tajemstvím, že na Severu existují vlivné skupiny, jejichž programem je tvrdý postih všech, kdož se účastnili rozbití Unie – secese³¹ Jihu. Kolují zprávy o připravovaných zákrocích proti konfедераčním politikům i vojákům, starý Jih přestane nesporně existovat. Miliony bývalých

30) Abraham Lincoln (1809–1865), americký politik, původním povoláním právník, v letech 1861–65 prezident USA.

31) Secese (odtržení), vystoupení jižních otrokářských států z Unie, vedlo k vytvoření Konfederovaných států amerických a k občanské válce.

Ulysses Simpson Grant

otroků ho nebudou oplakávat – to bylo konečně vidět při nečekané Lincolnově návštěvě v Richmondu v prvních dubnových dnech.

Tisíce černochů zde připravily Osvoboditeli nadšené přivítání. Shromáždili se kolem něho a nábožně poslouchali jeho slovům o svobodné budoucnosti. Ano, je to Lincoln, jenž je v očích severanů i jižanů člověkem bojujícím nejrozhodněji proti otrokářství. A je to proto on, kdo se stává terčem nenávisti všech, pro něž znamená Appomattox konec civilizace jižních států Unie. Není proto divu, že skalní stoupenci Konfederace stále uvažují o odstranění tohoto politika z veřejného života.

Už v roce 1863 vznikl v Richmondu tajný spolek, jehož cílem bylo Lincolnovo zavraždění. Jiní spiklenci pak plánovali prezidentův únos. Pán v Bílém domě si byl vědom nebezpečí, nevytvořil však kolem sebe žádnou hráz bezpečnostních úředníků. Hovořil o nemožnosti bránit se dlouhodobě a účinně útoku lidí, kteří by se skutečně rozhodli pro atentát. Mluvil ale i o tom, že by jeho smrt z hlediska průběhu války nic neznamenala, a v tom se zřejmě s osnovateli příprav zločinu diametrálně rozcházel. Zavraždění prezidenta mělo ukončit válku a zabránit porážce Jihu. V dubnu roku 1865

Richmond

byla už Konfederace poražena, a přesto se noví spiklenci rozhodli provést starý plán.

Hlavou skupinky byl člen známé herecké rodiny z Virginie. Šestadvacetiletý John Wilkes Booth³² nebyl sice neznámý, ale nedosahoval zdaleka popularity svého staršího bratra Edwina Thomase³³, získávajícího interpretací shakespearovských postav úspěchy nejen v newyorských divadlech, ale i v zámoří – ve Velké Británii a v Austrálii. Znal divadelní prostředí, a to zřejmě rozhodlo při určení místa, kde měl být plán na zavraždění prezidenta realizován. Byla to lóže v divadle, kde budou 14. dubna 1865 sledovat Lincoln a Grant s manželkami představení komedie *Náš americký bratranec*. Booth věřil, že se mu podaří zabít oba nejvýznamnější severany té doby,

32) John Wilkes Booth (1838–1865), americký herec, horlivý stoupenec Konfederace, vrah prezidenta A. Lincolna. Zemřel na následky zranění, jež utrpěl při útěku, v úkrytu ve Virginii.

33) Edwin Thomas Booth (1833–1893), americký herec, známý zejména jako interpret shakespearovských postav.

William Henry Seward

zatímco další ze spiklenců zavraždí státního tajemníka Sewarda³⁴. A třebaže se podařilo splnit tento plán jen částečně, staly se události ze 14. dubna 1865 zpočátku předmětem velkého zájmu veřejnosti a později tématem stovek odborných i beletristických knih nejen v USA, ale na celém světě.

Většina autorů těchto publikací se v podstatě shoduje v popisu technických podrobností akce. Všude citují Boothův teatrální výkřik: „Smrt tyránům!“, s nímž se údajně vrhl Brutus na Caesara. Tato slova byla ovšem také bojovým pokřikem virginských vojáků v uniformách Konfederace. Všichni popisují okamžik, kdy se útočníkovi zamotala ostruha do hvězdnatého praporu a on se zřítíl na jeviště divadla. Velice se však rozcházejí názory na pozadí atentátu, jeho politické cíle a okruh spiklenců. Tady si může zájemce skutečně vybrat. Od tvrzení o široce založeném komplotu, jehož inspirátorem měl být i viceprezident Spojených států, přes pomstu poražených

34) William Henry Seward (1801–1872), americký republikánský politik a právník, rozhodný odpůrce otrokářství. Od roku 1848 senátor, v letech 1856–60 neúspěšný prezidentský kandidát. Poté 1861–69 státní tajemník (ministr zahraničí) USA; v roce 1867 sjednal koupi Aljašky od Ruska. Aljašku proto nazývala část tisku a veřejnosti odmítající tento obchod „Sewardovou chladničkou“. Po roce 1869 odešel z veřejného života.

jižanů na nenáviděném politikovi Severu až po pokus odstranit Lincolna jako symbol myšlenky osvobození otroků, což by mohlo vést k nějaké formě kompromisu mezi umírněnými politiky Severu a představiteli Jihu.

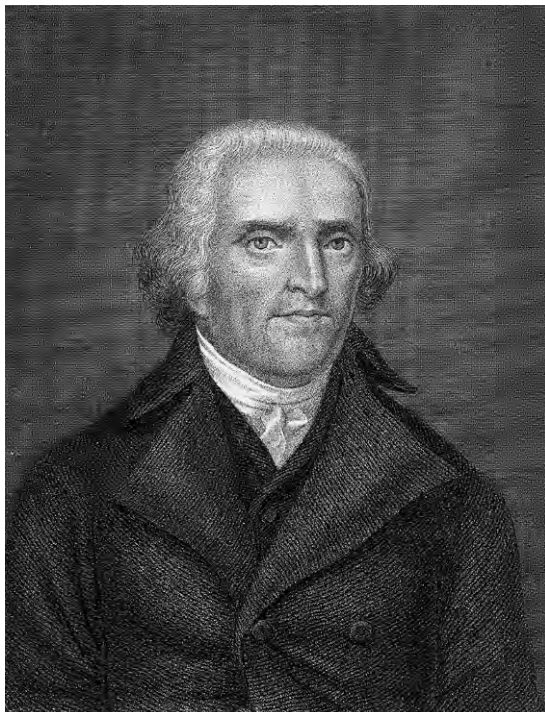
Ať už ovšem vedla atentátníka jakákoli přímá, či nepřímá pohnutka, ať byl nástrojem, či iniciátorem akce, nemohl svým činem zvrátit výsledek občanské války. Kořeny konfliktu sahaly příliš hluboko na to, aby likvidace jakkoli významné osobnosti mohla změnit dějinný běh a v roce 1865 už nebylo možné vrátit historii zpátky před rok 1861, kdy krize dospěla do momentu nutného řešení. Válkou vrcholilo vytváření velkého státu, jehož části se do této doby vyvíjely ve dva různé typy společnosti. Kdyby byl tento proces pokračoval bez přerušení stejným způsobem jako v první polovině 19. století, vypadala by dnes nepochybně jinak nejen mapa Ameriky, ale i celého světa.

Na cestě k občanské válce

Válka Severu proti Jihu nebyla jen konfliktem, který měl vyřešit otázku existence otrokářství, třebaže tato instituce skutečně představovala jeden z vážných rozporů mezi americkým Severem a Jihem. Otrokářství přitom existovalo na východním pobřeží kontinentu ještě dřív, než se zde ustavily Spojené státy. Bylo tedy dědictvím koloniální doby, ale teprve na přelomu 18. a 19. století získalo specifičností hospodářského a politického vývoje jižních států Unie mimořádnou důležitost nejen pro tuto část USA, ale i pro celou zemi. Tato skutečnost se projevovala ve sféře mezinárodního obchodu, ve vnitropolitickém životě, v zahraničních akcích washingtonské vlády, nemluvě vůbec o různých soukromých podnicích se značným mezinárodním ohlasem.

První otroci se dostali do Virginie a Karolín už v 17. století. Měli tu podle představ anglických osadníků plnit stejnou funkci jako černoši v koloniích španělských či portugalských. Evropané věřili, že fyzická konstituce umožňuje černým Afričanům lépe snášet těžkou práci v letním žáru tabákových a rýžových plantáží, jejichž majitelé neustále zápasili s velkým nedostatkem pracovních sil. Hospodářské důvody také byly statkářům dostatečným argumentem v diskusích s kritiky otrokářství, napadajícími už v 18. století obchod s lidmi jako nelidský, „protivící se bibli a zákonům země“. Tyto zákony však doznaly na počátku 18. století významných proměn. Angličtí loďaři a jejich prostřednictvím i královská pokladna objevili v obchodu s otroky opravdový zlatý důl. Afričany, získávané buď loupežnými přepady, nebo výměnou za bezcenné třetky, prodávali na trzích v Americe za stále stoupající ceny. Výhodnost obchodu s lidmi byla tak zjevná, že si Velká Británie vymohla po válce o španělské dědictví³⁵ právo vozit otroky nejen do britských, ale i do španělských kolonií na kontinentu.

35) Válka o španělské dědictví, celoevropský konflikt, který probíhal v letech 1700–1713/14 po vymření španělské větve Habsburků. Nakonec na španělský trůn nastoupili francouzští Bourboni (Filip, vnuk francouzského krále Ludvíka XIV.), ale s tím, že obě země nesmějí být

Thomas Jefferson

Stále větší podíl černošského obyvatelstva v populaci jižních částí britské Ameriky však silně zneklidňoval bělošské osadníky, obávající se možné vzpoury otroků. Proto odmítali dovoz otroků i ti, kdož jinak neviděli v otroctví nic špatného. Podle odhadů byly přes jistý odpor koloniální i metropolitní společnosti dopraveny do britských kolonií v Americe do roku 1776 asi tři miliony černých Afričanů. Stalo se tak proto, že zde existovaly

nikdy spojeny. Další evropská území ovládaná španělskými Habsburky získali jednak rakouští Habsburkové – Španělské, poté Rakouské Nizozemí (dnešní Belgie), Milánsko a další severoitalské državy, jednak zůstaly v držení Španělska (Neapolsko). Sicílii nejprve získalo Savojsko (pozdější Sardinské království), ale od roku 1735 znovu patřila španělským Bourbonům (sekundogenituře) právě výměnou za Sardinii a královský titul pro savojskou dynastii. Rovněž všechny zámořské državy v Novém světě zůstaly součástí Španělského království, s výjimkou částí ostrovů v Karibském moři, jichž se už dříve zmocnily na úkor Španělska Velká Británie, Nizozemsko a Francie.

vlivné skupiny mající na tomto obchodu zájem. Podle některých historiků financovaly dokonce výnosy z obchodu s otroky první průmyslovou revoluci, a udělaly tak z Británie „dílnu světa“.³⁶ V jižních osadách a na karibských ostrovech Jamajce a Barbadosu, nazývaných podle hlavního produktu místní ekonomiky *Sugar islands* – Cukrové ostrovy, představovali otroci důležitý segment pracovních sil, na severu, ve velkých přístavních městech, pak výhodný obchodní artikl; jako dělníci se tu však ve větší míře uplatnit nemohli. Hospodářský život velkých měst získával stále výrazněji průmyslový a obchodní charakter, vyžadující svobodnou pracovní sílu.

Válka za nezávislost nepřinesla v otázce otroctví žádnou podstatnou změnu. Nejvýznamnější osobnosti osvobozeneckého hnutí amerických kolonií sice vyslovily svoje výhrady proti otrokářství už před rokem 1776, ale v samotném Prohlášení nezávislosti³⁷ se žádná protitrokářská pasáž neobjevila. Autor tohoto slavného dokumentu a jeden z největších politiků americké historie Thomas Jefferson výslovně prohlásil, že se tak stalo proto, aby mohli proklamaci podpořit i otrokáři Karolín a Georgie, kde měla v této době otrocká práce největší význam.

V době americké revoluce pak Britové usilovali o podporu černošského obyvatelstva v boji proti povstalcům slibem svobody. Příliš zde ovšem neuspěli. Mnoho barevných vojáků najdeme naopak na straně Američanů. Část jich tu byla z přesvědčení, jiní prostě proto, že je jejich majitelé do služby v armádě půjčili. Některé státy se pak už během války rozhodly otroctví na svém území zlikvidovat. V Pensylvánii, Vermontu či Massachusetts ovšem formulace o nezczitelných lidských právech či rovnosti všech lidí před Bohem zakrývala také prozaičtější skutečnost: neefektivnost otrocké práce v této části Spojených států.

Po dosažení nezávislosti projevovali značný zájem o otázku otroctví také v těch částech Unie, kde zatím pro příliš malý počet obyvatel nemohl vzniknout plnoprávný stát federace. Teritorium, jak tato území nazývali, spravovala federální vláda, která také rozhodovala o uplatňování zákonů. V roce 1784 navrhl Thomas Jefferson za horní hranici šíření otroctví v teritoriích 31° severní šířky. Narazil tím okamžitě na tvrdý odpor. V této

36) Srov. ERIC WILLIAMS, *Capitalism and Slavery*, Chapel Hill 1944.

37) Prohlášení nezávislosti vyhlášovalo oddělení anglických kolonií v Americe od britské metropole a vytvoření samostatného státu – Spojených států amerických. Bylo přijato 4. 7. 1776 Kongresem ve Filadelfii.

Fort Snelling v Minnesotě

době si totiž jednotlivé státy Unie činily nárok na pásy země ležící od jejich hranic dále na západ, někdy ovšem i na sever. Virginie tak například požadovala uznání svých nároků na ohromné prostory v okolí velkých jezer, celé území budoucích států Wisconsin, Minnesota a Michigan. Spor skončil kompromisem, podle něhož platil zákaz otroctví pouze pro Severozápadní teritorium – kraj, kde později vznikly Indiana, Ohio, Illinois, Michigan, Wisconsin a část Minnesoty.

Spory probíhaly v době, kdy se mohlo zdát (a připouštěli to i mnozí stoupenci otrokářství), že i na jihu nastupuje pomalu období postupné likvidace otrocké práce. Dvě základní odvětví, v nichž otroci převážnou měrou pracovali, stagnovala a vypadala na naprostý úpadek. Intenzivní pěstování tabáku vyčerpalo půdu plantáží a světový trh stále výrazněji ovlivňovala nabídka kvalitních tabákových listů z Kuby. Rýžová i indigová pole přinášela tak malé zisky, že ani klesající cena otroků nestačila přilákat větší počet zájemců o pěstování těchto plodin. O několik málo let později však doznala situace podstatné proměny.

Průmyslová revoluce v Anglii přinesla moderní stroje na sprádkání a tkaní bavlněných látek a v celém světě stoupal zájem o pěstování bavlníku. Ten pěstovali i na jihu USA. Výnosy tu byly ovšem malé a navíc zůstával celosvětovým problémem obtížný proces oddělování semen od vláken. V polovině 80. let však začali někteří pěstitelé v Georgii a Karolíně sázet nový druh plodiny, poskytující mnohem delší a kvalitnější vlákna. Na začátku 90. let pak objevil mladý učitel Eli Whitney³⁸ jednoduchý způsob oddělování vlákna od semene. O vylepšování strojů, poháněných zpočátku lidskou silou, usilovala s úspěchem celá řada zlepšovatelů a před koncem století tak vznikly podmínky vhodné k vítěznému tažení bavlníku jihem Spojených států.³⁹ Levné stroje nahradily práci otroků, kteří mohli být nadále zaměstnáváni jen při pěstování a sklizni ceněné rostliny. Rychle rostoucí plantáže položily základ vzniku fenoménu nazývanému jen o málo později „království bavlny“ s „králem bavlnou“. Otroci se stávali znovu velice hledaným zbožím a jih stál před obdobím nového rozkvetu.

Ve stejné době přicházely z francouzské kolonie Saint Domingue v Karibiku poplašné zprávy. Povstaly tu tisíce černých otroků, hořela přepychová sídla plantážníků i nedozírné lány cukrové třtiny, díky níž nazývali po celé století tuto državu cukřenkou Evropy. Otrokáři zoufale prchali na Kubu, do francouzské Louisiany i Spojených států. Zakládali i tady nové třtinové plantáže a snažili se nahradit utrpěné ztráty. Ceny cukru na světovém trhu rostly, a tak začínali třtinu pěstovat i ti, kdož dříve věřili v rýži a indigo. Tento proces dále posiloval systém založený na práci černých otroků.

V období významných hospodářských změn začala dostávat nové rysy také politika mladé mocnosti. Spojené státy, jejichž obchodníci i politikové si uvědomovali význam toku Mississippi pro obchod Unie, naléhaly na Francii, aby jim prodala část území tam, kde ústila mohutná řeka do moře, nebo jim alespoň umožnila skladovat v New Orleansu zboží určené pro karibský trh. Američtí diplomaté zpočátku nenacházeli u svých francouzských partnerů pro své návrhy žádné pochopení, ale s růstem komplikací pro francouzskou politiku v Evropě a za pokračujícího povstání otroků na Saint Domingue, zvolil Napoleon Bonaparte nečekané řešení vlekých

38) Eli Whitney (1765–1825), americký vynálezce. Zkonstruoval roku 1793 odzrňovací stroj na bavlnu, jenž umožnil jednomu člověku roztřídit až 50krát více bavlny, než mohl udělat ručně.

39) K této problematice viz Angela LAKWETE, *Inventing the Cotton Gin: Mashine and Myth in Atebellum America*, New York 2005.

jednání s Američany a problému s neústupnými povstalci na karibském ostrově – Francie západní hemisféru úplně opustí. Když tedy 11. dubna 1803 nadhodil americký vyslanec ve Francii Robert Livingston⁴⁰ bez velké naděje na úspěch opět staré téma koupě ústí Mississippi, odpověděl jeho partner v rozhovoru Talleyrand⁴¹ otázkou: kolik by Spojené státy zaplatily za celou Louisianu? Zkoprnělý Livingston nemohl uvěřit vlastním uším a vzhledem k dosavadnímu průběhu jednání považoval dotaz zpočátku za podivný žert. Vždyť Louisiana přesahovala svou velikostí rozlohu celých tehdejších Spojených států. Vyslanec ani zvláštní emisar James Monroe, který v těchto dnech přijel do Paříže podpořit Livingstona v jeho snaze přesvědčit Francouze k prodeji nebo pronájmu území k výstavbě skladů pro americké zboží pak neztráceli čas. 2. května podepsali s francouzským ministrem financí Francois Barbé-Marboisem smlouvu s datem 30. dubna. Francie odstupovala Louisianu za 11 200 000 dolarů Spojeným státům, jež pak vyplatily další tři miliony věřitelům uplatňujícím na území Louisiany své nároky vůči francouzskému státu. V prosinci 1803 potom předali v New Orleansu Napoleonovi zástupci Louisianu delegátům Washingtonu a ti zde hned slavnostně vztyčili americkou vlajku. Proud vystěhovalců tak mohl zamířit do nové oblasti, lákající nejen nerostným bohatstvím, ale také kvalitní půdou, vhodnou pro zakládání plantáží a farem.

Koupí Louisiany vstoupily Spojené státy do bezprostředního sousedství španělských kolonií. Okamžitě vyvstala řada sporných otázek, protože hranice francouzské kolonie postrádaly v době koupě pevné kontury a Američané hodlali této skutečnosti náležitě využít. Jejich pozornost přitahoval velký kus země ležící mezi Mississippi a Floridou, jež považovali Španělé

40) Robert R. Livingston (1746–1813), americký politik a diplomat.

41) Charles Maurice de Talleyrand-Périgord (1754–1838), francouzský politik. V roce 1789 zasedal ve svolaných generálních stavech (za stav duchovních) a přidal se na stranu revoluce. Roku 1792 vyslanec v Londýně, roku 1797 a znovu od 1799 ministr zahraničí už jako spojenec Napoleona; prosazoval spolenectví Francie s Rakouskem a zastavení výbojů přesahujících zájmy i síly francouzského státu. V roce 1807 Napoleonem I. donucen k abdikaci. Po Napoleonově porážce navázal styky s Bourbony a nabídl jim své služby. V roce 1814 vytvořil prozatímní vládu a dal prohlásit Ludvíka XVIII. králem, stal se znovu ministrem zahraničí a na vídeňském kongresu se mu podařilo využít rozporů mezi vítěznými mocnostmi a získat pro Francii čestný mír. Poté byl na nátlak konzervativců odvolán, ale po revoluci roku 1830 se znovu aktivně zapojil do politiky a v letech 1830–35 byl opět vyslancem v Londýně.

New Orleans

za část své koloniální říše. Západní Florida hrála dvojitou důležitou roli. Představovala cíl vystěhovaleckých výprav ze sousední Georgie a tvořila bariéru bránící pohybu zboží ze západní Georgie a Alabamy k jihu, k moři. To mělo tehdy značný význam, protože těžké náklady musely být přepravovány pokud možno rychle k námořním přístavům, aby mohly nastoupit cestu k místům svého určení, ať už do severních států Unie, nebo na světový trh. Vodní toky i západní floridské pobřeží kontrolovalo ovšem Španělsko, což znepokojovalo jak obchodníky v USA, tak americké usedlíky ve španělské državě. V roce 1810 vyhlásili proto Američané na Floridě nezávislost a požádali o připojení k Unii, která je bez jakýchkoli průtahů přijala.

Americkou expanzí, jak lze označit šíření plantáží k jihu a jihozápadu, však sledovali stejně neklidně Britové i Španělé. Rostoucí britsko-americké napětí kulminovalo v roce 1812 ve válce, jejíž výsledek v podstatě potvrzoval předválečný stav, a to při tehdejší poměru sil znamenalo nepochybný úspěch Spojených států. Tato skutečnost pak našla výraz v růstu nacionalismu a sebevědomí obyvatel celé Unie. Jedním z výsledků této nacionální vlny byla vládní podpora velkého pochodu na západ. Úřední místa podporovala

osidlování nových krajů především daňovým zvýhodněním nových usedlíků, kteří zde vytvářeli dva typy společnosti. Na severozápadě se usazovali jednotlivci i skupiny obsazující pozemky o poměrně malé rozloze. Vyrůstaly zde stovky farem, jejichž majitelé viděli svoji budoucnost v pěstování obilí. Na jihu a jihozápadě se naopak šířilo plantážní hospodářství. Přicházeli sem zejména bohatí jižané, doprovázeni kolonami otroků pro pěstování a sklizeň třtiny a bavlníku.

V souvislosti s těmito typy migrace vyvstaly vážné problémy v okolí řeky Missouri, kde úřady oznámily v roce 1812 ustavení teritoria. Po válce s Británií sem mířil silný proud přistěhovalců, a když před koncem desetiletí dosáhl počet obyvatel teritoria 50 000, zůstávalo jen otázkou krátkého času, kdy Missouri požádá o přijetí do Unie jako další ze států. Usedlíky tvořili z větší části otrokáři, přicházelo však také dost svobodných farmářů. První požadovali přiznání statusu otrokářského státu, jejich svobodní konkurenti se stavěli stejně ostře proti. Povolení či zákaz otroctví v nově vznikajících státech však nezajímaly jen obyvatele toho kterého státu, představovaly i vnitřní a nakonec i zahraniční problém celé Unie.

Od vzniku USA existovala díky zvláštnostem amerického politického systému rovnováha moci a vlivu severních a jižních členů federace v nejvyšších zákonodárných orgánech – Sněmovně reprezentantů i v Senátu. Ve Sněmovně reprezentantů, kde měly jednotlivé státy zastoupení podle počtu obyvatel, dosahovali převahy zástupci Severu. Protože však důležité otázky musely být rozhodovány dvoutřetinovou většinou, nemohla sněmovna přijmout žádná opatření, jež by poškodzovala zájmy Jihu. Jižané tu měli vždycky víc než třetinové zastoupení a k tomu na rozdíl od severních poslanců hlasovali o závažných návrzích vždy jako blok, čímž zabránili přijetí každého pro ně nepohodlného zákona. I kdyby však tato hlasovací matematika náhodou selhala, zůstával stále ještě Senát. Tady zastupovali každý stát dva delegáti bez ohledu na počet obyvatel, a protože byl v Unii počet otrokářských a svobodných států vyrovnaný, nemohl Senát rozhodnout proti vůli jižanů. I tady totiž platilo pravidlo jednotného postupu zástupců Jihu a nejednotnosti severanů.

Když proto požádali v roce 1818 zástupci Missouri o přijetí do Unie, stala se otázka otroctví jábkem sváru mezi otrokářskými a protiotrokářskými politiky celé federace. Missouri tvořilo na jedné straně součást Louisiany, kde otroctví bez zábran vzkvétalo, současně však také leželo tak vysoko na

Město Jefferson na řece Missouri

severu, že tvořilo pokračování svobodných států směrem na západ. Několik politiků hledalo usilovně kompromis, ale Jih rozpoutal silnou kampaň požadující zcela jednoznačně přijetí Missouri jako otrokářského státu. Jako reakce na rezolutní a radikální požadavky jižanů vzniklo na Severu široké hnutí stavějící se nejen proti otrokářství v Missouri, ale na území celých Spojených států. Ve velkých severních městech vznikaly tzv. korespondenční výbory šířící protiotrokářskou literaturu a organizující mítinky, na nichž demonstrovaly tisíce lidí svůj nesouhlas s přijetím nového otrokářského členu Unie. Novináři otevřeně diskutovali na stránkách tisku o možnosti rozpadu státního celku a politikové pátrali horečně po řešení, jež by zabránilo dalšímu zhoršování situace. Newyorčan John W. Taylor navrhl současné přijetí dvou států – Missouri s uzákoněným otrokářstvím a svobodný Maine, do této doby součást Massachusetts. Illinoiský zástupce Jessy Burgess Thomas přičinil ještě doplněk odrážející obavy protiotrokářské veřejnosti z eventuality dalšího šíření otrokářství na sever po odhlasování Taylorova návrhu. Dvojici Maine–Missouri přijme zákonodárny sbor podle Taylorova plánu, současně však Kongres stanoví hranici 36°30' severní šířky jako mez, již ot-

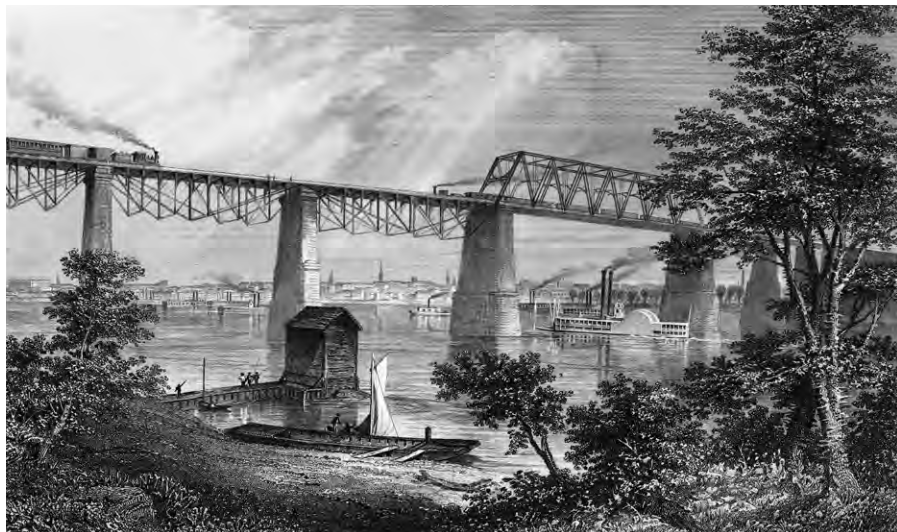

Missouri Courthouse

roctví nesmí v budoucnosti překročit. Po vášnivých debatách, v nichž si zcela netradičně udržel větší jednotu Sever, přikročili zákonodárci k hlasování. Při společném zasedání obou komor Kongresu podpořilo přijetí návrhu 134 přítomných, 42 návrh zákona odmítlo a missourský kompromis mohl vstoupit v platnost.

V roce 1820 tedy zasedlo v St. Louis shromáždění, aby vypracovalo ústavu nového státu. Místní otrokáři, povzbuzení vítězstvím, přitom požadovali zákaz vstupu svobodným černochům na území Missouri a vyvolali svým požadavkem bouři nevole ve všech svobodných státech. Otázku přijetí Missouri tak musel Kongres znovu projednávat a teprve po vyškrtnutí sporného článku z ústavy nového člena federace vstoupil kompromis v srpnu roku 1821 v platnost definitivně.

Ve stejné době vyvstala před Severem a Jihem otázka, kam se přikloní americký Západ. Tady totiž vznikala třetí typ osídlení a ekonomiky. Na rozdíl od průmyslového severovýchodu a plantážnického Jihu zde převládala zemědělská výroba nevelkých farem. Vždyť i spor o charakter Missouri odrážel

Louisville

do jisté míry tuto skutečnost, stejně jako snahy politiků Jihu a Severu získat na Západě stoupence nejen v otázce otrokářství, ale i v jiných sporných bodech majících svůj základ převážně v ekonomice různých částí Unie.

Jeden ze základních problémů 20. a 30. let představovaly obchodní vztahy mezi Jihem a Západem, respektive Severem a Západem. Rozhodující otázkou zde hrálo obilí západních farem. Pěstitelé pšenice a kukuřice považovali Sever i Jih za stejně dobrá odbytíště. Velká městská centra jako New York, Baltimore, Boston atd. závisela na dovozu potravin stejně jako monokulturní oblasti Jihu. Zpočátku se zdálo, že o výsledku orientace obchodu s obilím, a tím i o obchodním a politickém partnerství, rozhodne přirozená komunikace – tok řeky Mississippi. Od roku 1811 brzdila její vody parolod' *New Orleans*, dokazující v řadě přístavů dolní části veletoku schopnost páry překonat nástrahy říční plavby. V polovině desetiletí dorazil kolesový parník *Enterprise* po pětadvacetidenní plavbě z New Orleansu do Louisville na dolním toku Ohia v Kentucky.

Úspěch, jehož tak posádka a kapitán dosáhli, vedl k rychlému rozvoji říční paroplavby. V roce 1819 jezdilo z New Orleansu na sever pravidelně už 31 lodí, o šest let později stoupl počet lodí flotily na dvojnásobek. Lo-

Zdymadlo na Erijském kanále

divodi mířili se svými plavidly dál a dál proti proudu menších řek. V roce 1818 přistál jeden z nich v Nashvillu na Cumberlandu, Knoxville na dolní Tennessee dosáhl parník v roce 1828 a o další dva roky později si kolesa proktestila cestu až do Peorie na Illinois.

Vzdor těmto úspěchům zůstávala doprava na řekách amerického středozápadu problémem. Někdy teklo vody v řečištích málo, jindy moc, trvaly potíže s palivem. Mezi východními městy a obilnými oblastmi však čnělo pohoří, jež se zdálo pro těžké a objemné náklady nepřekonatelnou překážkou. Pokusy přepravovat zboží přes New Orleans sice mohly do jisté míry řešit otázku dovozu průmyslových výrobků na západ, ne však přepravu produktů pěstitelů obilí do východních měst, protože ti prodávali svoje zboží hned v New Orleansu. Jediné schůdné řešení mohlo přinést nalezení způsobu levného a efektivního způsobu zdolání horské bariéry. Silnice tento pás země proťaly už dávno, ale masové přepravě těžkých nákladů nevyhovovaly.

Řešení mohla v této době přinést jen vodní cesta. Newyorští podnikatelé využili vhodných přírodních podmínek a v letech 1817–25 uvedli do provozu kanál mezi Atlantikem a jezerem Erie. I když řada zdymadel snižovala

rychlost plavby, zkrátilo dílo čas nutný k překonání vzdálenosti mezi Buffalem a New Yorkem z dvaceti na osm dní a kapacita přepravy mnohonásobně vzrostla. Nejen pozdější historikové, ale už i současníci tvrdili, že právě tento kanál přinesl newyorským obchodníkům vítězství ve starém boji s bostonskými a baltimorskými konkurenty. Ještě před dokončením této komunikace přišlo několik společností s plány na výstavbu dalších podobných zařízení. Propočty však ukázaly jejich značnou nákladnost a bostonští, baltimorští i filadelfští podnikatelé proto vsadili na železnici. Od počátku 30. let tak začala výstavba americké železniční sítě, pražce postupovaly z východu na západ a vznikala základ pevného ekonomického a politického spojení Severu se Západem. Tuto skutečnost brzy potvrdily statistické údaje vnitřního obchodu Spojených států. Do roku 1840 klesl podíl Jihu na vývozu západního obilí nejen relativně, ale i v absolutních číslech.

Současně s tímto vývojem probíhaly i změny v myšlení nejen politiků, ale také širokých vrstev obyvatel celé Unie. Zvláště výrazně se projevovaly na Západě, kde o sobě hovořili místní usedlíci jako o „nejameričtějších“ Ame-

Filadelfie

ričanech a požadovali, aby další části Unie uznaly jejich zájmy za zájmy celé federace. Federální vláda měla podle jejich představ podporovat politiku levné veřejné půdy, lehce dostupné novým osadníkům, starat se o financování výstavby komunikací mezi jednotlivými částmi USA a zavést protekcionářské tarify, jež by bránily domácí výrobu před zahraniční konkurencí. Jejich požadavky ovšem protirečily všemu, co žádali zástupci amerického Jihu. Jejich spojení se světovým trhem vyžadovalo nízká cla, federální vláda měla mít minimální rozpočet bez fondů na nákladnou výstavbu komunikací a cena půdy měla být co nejvyšší, aby si ji mohli koupit jen bohatí plantážníci a podnikatelé a využívat ji potom nejen k výrobě zemědělských produktů, ale také jako záruky při sjednávání bankovních úvěrů. Tady se ztotožňoval program jižanských plantážníků a některých severních politiků, kteří ovšem v dalších dvou bodech podporovali požadavky Západu. V polovině 30. let tak začal v Kongresu vznikat blok západních a severních zástupců. Sotva vzniklý třístranný model Západ – Severovýchod – Jih, doznával redukce

Viadukt Starrucca na erijské dráze